

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 132g/2023

privind excepția de neconstituționalitate a articolelor
449 lit. a) și 450 lit. a) din Codul de procedură civilă
(motivele declarării revizuirii)

CHIȘINĂU
21 decembrie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dnei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dnei Ana Florean, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 16 mai 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 21 decembrie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 449 litera a) și 450 litera a) din Codul de procedură civilă, ridicată de dna Vera Cebotari, în dosarul nr. 2rh-18/2022, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl judecător Vladislav Holban de la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Dna Vera Cebotari a formulat o cerere de revizuire a hotărârii Judecătoriei Botanica, municipiul Chișinău, din 29 octombrie 2014.

4. Dna Vera Cebotari a motivat că principalele probe (procura și contractul de ipotecă) care au stat la baza hotărârii din 29 octombrie 2014 au fost declarate nule prin decizia Curții de Apel Chișinău din 17 iunie 2021.

5. Odată cu depunerea cererii de revizuire, dna Vera Cebotari a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolelor 449 litera a) și 450 litera a) din Codul de procedură civilă, care prevăd declararea revizuirii hotărârii în cazul constatării, prin sentință penală irevocabilă, a comiterii unei infracțiuni în legătură cu cauza care se judecă și care stabilesc termenul de depunere a cererii de revizuire.

6. La 22 martie 2023, Judecătoria Chișinău, sediu Centru, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis, în acest sens, o sesizare la Curtea Constituțională.

B. Legislația pertinentă

7. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 119 Folosirea căilor de atac

„Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.”

Articolul 120 Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive

„Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.”

8. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă, adoptat prin Legea nr. 225 din 30 mai 2003, sunt următoarele:

Articolul 449 Temeiurile declarării revizuirii

„(1) Revizuirea se declară în cazul în care:

a) s-a constatat, prin sentință penală irevocabilă, comiterea unei infracțiuni în legătură cu cauza care se judecă;

b) au devenit cunoscute unele circumstanțe sau fapte esențiale ale cauzei care nu au fost și nu au putut fi cunoscute revizuietului, dacă acesta dovedește că a întreprins toate măsurile pentru a afla circumstanțele și faptele esențiale în timpul judecării anterioare a cauzei;

c) instanța a emis o hotărâre cu privire la drepturile persoanelor care nu au fost implicate în proces;

[Lit. d) abrogată prin Legea nr. 155 din 05.07.2012, în vigoare 30.11.2012]

e) s-a anulat ori s-a modificat hotărârea, sentința sau decizia instanței judecătorești care au servit drept temei pentru emiterea hotărârii sau deciziei a căror revizuire se cere;

e¹) a fost aplicată o lege declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională și la judecarea cauzei a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, iar instanța de judecată a respins cererea privind sesizarea Curții Constituționale sau din hotărârea Curții Constituționale rezultă că prin aceasta s-a încălcat un drept garantat de Constituție sau de tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului;

Notă: Se declară neconstituțional art. XI pct. 16 din Legea nr. 29 din 06.03.2012 conform Hot. Curții Constituționale nr. 16 din 25.06.2013, în vigoare 25.06.2013

[Lit. f) abrogată prin Legea nr. 29 din 06.03.2012, în vigoare 13.03.2012]

g) Curtea Europeană a Drepturilor Omului sau Guvernul Republicii Moldova a inițiat o procedură de reglementare pe cale amiabilă într-o cauză pendinte împotriva Republicii Moldova;

h) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat, printr-o hotărâre, fie Guvernul Republicii Moldova a recunoscut, printr-o declarație, o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale care poate fi remediată, cel puțin parțial, prin anularea hotărârii pronunțate de o instanță de judecată națională.”

Articolul 450

Termenele de depunere a cererii de revizuire și calculul acestora

„Cererea de revizuire se depune:

a) în termen de 3 luni din ziua în care sentința penală a devenit irevocabilă – în cazul prevăzut la art. 449 lit. a);

b) în termen de 3 luni din ziua în care persoana interesată a luat cunoștință de circumstanțele sau faptele esențiale ale cauzei care nu i-au fost și nu puteau să-i fie cunoscute anterior, dar nu mai târziu de 5 ani de la data rămânerii irevocabile a hotărârii, încheierii sau deciziei – în cazul prevăzut la art.449 lit. b);

c) în termen de 3 luni din ziua în care persoana interesată a luat cunoștință de circumstanțele respective – în cazul prevăzut la art.449 lit. c);

d) în termen de 3 luni din ziua în care persoana interesată a luat cunoștință de hotărârea, sentința sau decizia anulată sau modificată care a servit drept temei pentru emiterea hotărârii sau deciziei a căror revizuire se cere – în cazul prevăzut la art. 449 lit. e);

d¹) în termen de 3 luni din ziua când persoana interesată a luat cunoștință de circumstanțele respective – în cazul prevăzut la art. 449 lit. e¹);

e) în interiorul termenului de derulare a procedurii de reglementare pe cale amiabilă la Curtea Europeană a Drepturilor Omului – în cazul prevăzut la art.449 lit. g);

f) în termen de 6 luni de la pronunțarea hotărârii sau deciziei Curții Europene a Drepturilor Omului – în cazul prevăzut la art. 449 lit. h).

ÎN DREPT

A. Argumentele autoarei excepției de neconstituționalitate

9. Autoarea sesizării menționează că, potrivit prevederilor contestate, revizuirea se declară în cazul în care s-a constatat, prin sentință penală irevocabilă, comiterea unei infracțiuni în legătură cu cauza care se judecă. Cererea de revizuire se depune în termen de 3 luni din ziua în care sentința penală a devenit irevocabilă.

10. În opinia autoarei, prevederile contestate sunt neconstituționale pentru că nu stabilesc posibilitatea inițierii procedurii de revizuire atunci când se demonstrează că o hotărâre judecătorească pronunțată în materie civilă sau

administrativă contravine altei hotărâri, pronunțată într-o altă cauză cu obiect similar.

11. Autoarea susține că, din cauza acestei omisiuni legislative, în cazul său există două hotărâri judecătorești irevocabile contradictorii în materie civilă. Autoarea consideră că o astfel de situație afectează certitudinea raporturilor juridice civile și puterea lucrului judecat.

12. Prin urmare, autoarea susține că normele contestate îi încalcă dreptul de a exercita o cale extraordinară de atac în condițiile în care apărarea drepturilor și libertăților sale legitime nu poate fi realizată decât prin intermediul revizuirii. Autoarea consideră că dreptul la un proces echitabil implică și dreptul de a folosi o cale de atac care trebuie să fie practică și efectivă.

13. Autoarea menționează că normele contestate ar putea fi constituționale în măsura în care ar permite inițierea procedurii de revizuire în baza oricărei hotărâri judecătorești irevocabile care are importanță pentru soluționarea justă a cauzei.

14. În opinia autoarei, normele contestate sunt contrare articolelor 20, 54, 119 și 120 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

15. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

16. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură civilă, adoptat prin Legea nr. 225 din 30 mai 2003, ține de competența Curții Constituționale.

17. Excepția de neconstituționalitate este ridicată de o parte în proces și este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

18. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie articolele 449 litera a) și 450 litera a) din Codul de procedură civilă. Curtea constată că articolul 449 din Codul de procedură civilă a făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate, fiind adoptată Decizia nr. 101 din 29 august 2023. Referitor la articolul 450 litera a) din Codul de procedură civilă, Curtea notează că acesta nu a constituit obiect al controlului de constituționalitate.

19. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză care are ca obiect o cerere de revizuire a unei hotărâri judecătorești. Dat fiind faptul că examinarea cererii de revizuire se limitează doar la admisibilitatea acesteia, Curtea constată că normele contestate, care reglementează motivele declarării revizuirii și termenul de depunere a cererii de revizuire, pot fi aplicate la examinarea admisibilității cererii.

20. Curtea notează că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental. Astfel, Curtea va analiza, prin prisma argumentelor autoarei sesizării, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință într-un drept fundamental.

21. Autoarea sesizării susține că normele contestate încalcă articolele 20 (*accesul liber la justiție*), 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al*

unor libertăți), 119 (folosirea căilor de atac) și 120 (caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive) din Constituție.

22. Cu privire la incidența articolului 54 din Constituție, Curtea subliniază că acesta nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabil, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție (a se vedea DCC nr. 29 din 16 martie 2023, § 20).

23. Curtea observă că autoarea sesizării solicită controlul constituționalității articolelor menționate la § 1 prin raportare la articolele 20, 119 și 120 din Constituție. Așadar, Curtea va verifica dacă aceste prevederi sunt incidente în raport cu normele contestate.

24. Referitor la articolul 20 din Constituție, care reglementează dreptul de acces liber la justiție, Curtea menționează că această normă își găsește corespondența în dispozițiile articolului 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează dreptul de acces la un tribunal.

25. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții Europene, articolul 6 § 1 din Convenția Europeană nu garantează dreptul de a redeschide o procedură finalizată (a se vedea *Wallace v. Franța*, 20 noiembrie 2018, § 38).

26. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat că articolul 6 nu este aplicabil, în principiu, în cazul procedurii în care este examinată o cerere de revizuire a unui proces civil care s-a finalizat printr-o hotărâre definitivă. Căile extraordinare de atac prin care se solicită redeschiderea procedurilor judiciare nu implică, în mod obișnuit, stabilirea drepturilor și obligațiilor cu caracter civil, pentru că în privința acestora există o hotărâre care se bucură de autoritatea lucrului judecat. În măsura în care cauza este guvernată de principiul *res judicata*, nu se poate susține că cererea extraordinară subsecventă sau contestația prin care se solicită revizuirea hotărârii dă naștere unei pretenții justificate privind existența unui drept recunoscut în baza legislației naționale sau că soluția procedurilor în care se decide reconsiderarea aceluiași caz este decisivă pentru „stabilirea ... drepturilor sau obligațiilor cu caracter civil sau a unei acuzații în materie penală” (a se vedea *Bochan v. Ucraina (nr. 2)* [MC], 5 februarie 2015, § 44; *Xavier Lucas v. Franța*, 9 iunie 2022, § 31).

27. Referitor la incidența articolului 119 din Constituție, Curtea notează că părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac numai în condițiile legii. În acest context, Curtea reiterează că ține de competența legislatorului să instituie numărul căilor de atac și condițiile în care acestea pot fi exercitate cu respectarea prevederilor Constituției (a se vedea DCC nr. 66 din 15 iunie 2020, § 35 și jurisprudența citată acolo).

28. Cu referire la articolul 120 din Constituție, Curtea notează că acesta stabilește caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive. Curtea notează că respectarea hotărârilor judecătorești se exprimă prin obligativitatea executării acestora. În acest context, Curtea reiterează că dreptul la executarea unei hotărâri judecătorești constituie parte integrantă a dreptului de acces la justiție (a se vedea DCC nr. 56 din 19 aprilie 2022, § 26). Așadar, Curtea notează că raționamentele menționate la §§ 24-26 *supra* sunt aplicabile, *mutatis mutandis*, și referitor la incidența articolului 120 din Constituție.

29. Prin urmare, Curtea constată că sesizarea în cauză nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 449 litera a) și 450 litera a) din Codul de procedură civilă, ridicată de dna Vera Cebotari, în dosarul nr. 2rh-18/2022, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 21 decembrie 2023

DCC nr. 185

Dosarul nr. 132g/2023